

Νεοελληνική Γλώσσα

για όλο το Λύκειο

Τοπολόγιο Ασκήσεων Θεωρίας

30 Κριτήρια Αξιολόγησης με Ενδεικτικές Απαντήσεις

30 Κριτήρια Αξιολόγησης

Θέματα Πανελλαδικών Γενικού Λυκείου

- 2000 - 2009 (Εκφωνήσεις)
- 2010 - 2017 (Ενδεικτικές Απαντήσεις)
- Επαναληπτικών 2003 - 2016
- Ομογενών 2010 - 2016
- ΕΠΑΛ 2010 - 2017

Λεξιλόγιο Ερμηνειών - Συνωνύμων - Αντωνύμων

Αντί Προλόγου

Το παρόν βιβλίο αποτελεί μία εκπαιδευτική πρόταση που φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα ουσιαστικό βοήθημα στο χώρο της αξιολόγησης της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο. Πρόκειται για ένα μάθημα με πολλές ιδιαιτερότητες και ακόμη περισσότερες δυσκολίες, όπως τουλάχιστον αποδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία των Πανελλαδικών Εξετάσεων, ένα μάθημα που αναδεικνύεται σε ρυθμιστή της εισόδου στο Πανεπιστήμιο για το σύνολο των μαθητών. Στον πυρήνα της αξιολόγησης και της βαθμολόγησης βρίσκονται τα «Κριτήρια Αξιολόγησης» ως εκπαιδευτική και διδακτική πρακτική, προκειμένου να ελεγχθεί η κατάκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων στη Νεοελληνική Γλώσσα στις Ενδοσχολικές ή τις Πανελλαδικές εξετάσεις.

Επιλέξαμε λοιπόν να επικεντρώσουμε την εκπαιδευτική αυτή πρόταση στο χώρο των Κριτηρίων Αξιολόγησης

- α. δημιουργώντας τριάντα Κριτήρια Αξιολόγησης με τις ενδεικτικές-προτεινόμενες απαντήσεις τους
- β. παρουσιάζοντας άλλα τριάντα κριτήρια αξιολόγησης μόνο με τις εκφωνήσεις των ασκήσεων
- γ. συλλέγοντας όλα τα Θέματα των Πανελλαδικών και Επαναληπτικών Εξετάσεων από το 2000 έως το 2017 καθώς και τις απαντήσεις μετά το 2009
- δ. προσθέτοντας και τα θέματα των ομογενών (2010-2016) και ΕΠΑΛ (2010-2017)
- ε. αποκρυσταλλώνοντας ένα Τυπολόγιο Ασκήσεων, όπως αυτές διαμορφώνονται από τον κατ' έτος καθορισμό της Εξεταστέας Ύλης του Υπουργείου Παιδείας και τέλος
- ζ. παραθέτοντας ένα Λεξιλόγιο με συνώνυμα, αντώνυμα και ερμηνείες λέξεων.

Τόσο μέσα από τα πρωτότυπα κριτήρια αξιολόγησης όσο και μέσα από εκείνα των Πανελλαδικών Εξετάσεων οι μαθητές μπορούν να βρουν υλικό που θα στηρίξει τις αναζητήσεις τους, να αποκτήσουν μιαν εικόνα για τις ανάγκες και την εξέλιξη των θεμάτων στις εξετάσεις και προπαντός να αυτο-ασκηθούν, να προβληματιστούν, να ελέγξουν την επάρκεια της γνώσης τους και τέλος, να τους δημιουργηθούν απορίες που θα πρέπει να απαντηθούν ικανοποιητικά και τεκμηριωμένα.

Ελπίζουμε ότι με το παρόν εγχείρημα καλύπτουμε γνωστικές και πρακτικές ανάγκες για την «περιπέτεια» των Πανελλαδικών Εξετάσεων και ότι αυτό θα αποδειχθεί χρήσιμο για όλους τους μαθητές .

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΕΩΡΙΑΣ: ΤΥΠΟΛΟΓΙΟ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕΛ. 5

30 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΕ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1ο	ΑΝΕΡΓΙΑ	19
2ο	ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	25
3ο	ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ	31
4ο	ΒΙΒΛΙΟ	35
5ο	ΓΛΩΣΣΑ	39
6ο	ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ	44
7ο	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	50
8ο	ΔΙΑΛΟΓΟΣ	55
9ο	ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	59
10ο	ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	65
11ο	ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΣ	70
12ο	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	74
13ο	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	79
14ο	ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ	84
15ο	ΕΡΓΑΣΙΑ	89
16ο	ΕΥΡΩΠΗ	93
17ο	ΕΘΝΙΣΜΟΣ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΑ	100
18ο	ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ	105
19ο	ΚΡΙΤΙΚΗ	111
20ο	ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ	118
21ο	ΜΕΣΣΙΑΝΙΣΜΟΣ	122
22ο	ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	128
23ο	ΜΟΔΑ	134
24ο	ΝΕΟΙ	139
25ο	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	144
26ο	ΠΑΙΔΕΙΑ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	150
27ο	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ	156
28ο	ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	162
29ο	ΤΕΧΝΗ	167
30ο	ΦΤΩΧΕΙΑ	171

30 ΚΡΙΤΗΡΙΑ

1ο	ΑΓΧΟΣ	177
2ο	ΑΕΙΦΟΡΙΑ	179
3ο	ΑΜΕΑ	181
4ο	ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ	184
5ο	ΓΛΩΣΣΑ	186
6ο	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ	188

7ο ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	191
8ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	192
9ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ι	194
10ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΙΙ	196
11ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	198
12ο ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ	200
13ο ΕΠΙΣΤΗΜΗ - ΗΘΙΚΗ	202
14ο ΕΥΡΩΠΗ - ΠΑΙΔΕΙΑ	206
15ο ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ	208
16ο ΙΣΤΟΡΙΑ	211
17ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	213
18ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ	214
19ο ΚΡΙΤΙΚΗ	217
20ο ΛΑΙΚΙΣΜΟΣ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΜΕΣΣΙΑΝΙΣΜΟΣ	219
21ο ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ	220
22ο ΜΜΕ	223
23ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ	225
24ο ΠΑΡΑΔΟΣΗ	227
25ο ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ	229
26ο ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ - ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	231
27ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	234
28ο ΥΠΟΣΤΙΤΙΣΜΟΣ	235
29ο ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ	237
30ο ΧΑΣΜΑ ΓΕΝΕΩΝ	239

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2000-2009 ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ	241

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2010-2017 ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ - ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	261

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2003-2017 ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ	309

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ 2010-2016 ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ	341

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΕΠΑ.Λ 2010-2017 ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ	356

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ: ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ - ΣΥΝΩΝΥΜΑ - ΑΝΤΩΝΥΜΑ	369

ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Να βρεθούν οι τρόποι και τα μέσα πειθούς στην παράγραφο / στο κείμενο

1.1. Επίκληση στη λογική

Μέσα πειθούς:

- α. Επιχειρήματα
- β. Τεκμήρια (i. παραδείγματα ii. ιστορικά γεγονότα iii. στατιστικά στοιχεία / αριθμητικά δεδομένα iv. επιστημονικά πορίσματα v. ντοκουμέντα, μαρτυρίες κ.λπ.)

1.2. Επίκληση στο συναίσθημα

Μέσα πειθούς:

- α. Χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων
- β. Αφήγηση γεγονότων - Περιγραφή καταστάσεων
- γ. Χιούμορ - ειρωνεία
- δ. Κινδυνολογία - καταστροφολογία

1.3. Επίκληση στην αυθεντία

Μέσα πειθούς:

- α. Αποφθέγματα, λόγια μεγάλων διανοητών
- β. Ρητά, γνωμικά, παροιμίες (λαϊκή σοφία)

1.4. Επίκληση στο ήθος του ομιλητή:

Μέσα πειθούς:

- α. Προβολή των ηθικοπνευματικών αρετών του ομιλητή ή συγγραφέα, παρουσίαση των θετικών στοιχείων της προσωπικότητάς του
- β. Προβολή της κοινωνικής αναγνώρισης, των επιτυχιών, του κύρους, του γοήτρου κ.λπ. του ομιλητή ή συγγραφέα

1.5. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου:

Μέσα πειθούς:

- α. Προβολή των ελαττωμάτων, των αδυναμιών, των αρνητικών της προσωπικότητας του αντιπάλου
- β. Προβολή των προκλητικών ή προσβλητικών για τα «χρηστά ήθη» στοιχείων της ιδιωτικής του ζωής.

2. Να βρεθεί η συλλογιστική πορεία / το είδος του συλλογισμού μέσα στην παράγραφο

Για να βρούμε το είδος του συλλογισμού σε μία παράγραφο, διατυπώνουμε τις περιόδους λόγου με τον πιο απλό τρόπο, στα βασικά τους νοήματα. Λειτουργούμε δηλαδή αφαιρετικά, ώστε να συγκεντρώσουμε απλές προτάσεις της τυπικής λογικής.

Προσέχουμε κυρίως τη μετάβαση από τη θεματική περίοδο στις αμέσως επόμενες περιόδους λόγου. Αν έχουμε παραγωγή θα δείξει από τις πρώτες προτάσεις. Αν

έχουμε επαγωγή θα χρειαστεί να δούμε και την κατακλείδα. Έχουμε τα ακόλουθα είδη συλλογισμών:

A. Ως προς την πορεία προς το συμπέρασμα

1. Παραγωγικός: Μετάβαση από το Γενικό στο Ειδικό [$\Gamma \rightarrow \text{E}$]
2. Επαγωγικός: Μετάβαση από το Ειδικό στο Γενικό [$\text{E} \rightarrow \Gamma$]
 - α. Τέλεια επαγωγή
 - β. Ατελής επαγωγή
3. Αναλογικός:

Μετάβαση από ένα Ειδικό σε ένα άλλο Ειδικό [$\text{E1} \rightarrow \text{E2}$]

B. Ως προς το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκείμενες

1. Κατηγορικοί
2. Υποθετικοί
3. Διαζευκτικοί

3. Να ελεγχθεί η ορθότητα ενός επιχειρήματος ή ενός συλλογισμού

Για να καταδειχθεί η ορθότητα ενός επιχειρήματος – συλλογισμού, θα πρέπει αυτό να διατυπωθεί και να αναδειχθεί. Η κατάδειξη της ορθότητας θα γίνει μέσα από την ανάδειξη του επιχειρήματος. Γύ αυτό το επιχείρημα – συλλογισμός θα πρέπει να διατυπωθεί στα βασικά του νοήματα, με απλές προτάσεις της τυπικής λογικής, με προκείμενες και συμπέρασμα.

- α. Εγκυρότητα: ορθή λογική πορεία από τις προκείμενες στο συμπέρασμα
- β. Αλήθεια: ανταπόκριση του συμπεράσματος (πρωταρχικά) και των προκείμενων προς την πραγματικότητα
- γ. Ορθότητα= εγκυρότητα + αλήθεια

Όταν ο συλλογισμός δείχνει έγκυρος, αλλά δεν είναι αληθής, τότε είναι **παραλογισμός**. Αν διαπιστώνεται και πρόθεση εξαπάτησης τότε είναι και σόφισμα.

4. Με ποια αποδεικτικά μέσα προσπαθεί να πείσει ο συγγραφέας για την αλήθεια των απόψεων του;

Με επιχειρήματα ή με τεκμήρια (πρέπει πάντα να γίνονται παραπομπές στο κείμενο κατά περίπτωση, για τα όποια επιχειρήματα ή για τεκμήρια)

5. Ποια είναι η διαφορά της πειθούς από την προπαγάνδα; Ποια στοιχεία πειθούς βλέπετε μέσα στο κείμενο;

- α. Πειθώ είναι η ικανότητα ενός ανθρώπου να κάνει αποδεκτή τη γνώμη, την άποψη, την κρίση του χρησιμοποιώντας κυρίως ορθά επιχειρήματα και αξιόπιστα τεκμήρια. Μπορεί βέβαια να χρησιμοποιήσει και άλλα μέσα (συναίσθημα, αυθεντία κ.λπ), αλλά βασικά η πειθώ στηρίζεται στη λογική, την πραγματικότητα και την κοινά αποδεκτή αλήθεια.
- β. Προπαγάνδα είναι η συστηματική και μεθοδευμένη προσπάθεια επηρεασμού και χειραγώγησης των ανθρώπινων στάσεων, συμπεριφορών και γνώμων. Ευρύτερα σημαίνει τη διάδοση ιδεών, αντιλήψεων και θεωριών που έχουν ως σκοπό την καθοδήγηση των ανθρώπων, τη διαμόρφωση συγκεκριμένων

τρόπων θεώρησης και αντίληψης του κόσμου καθώς και τη διαμόρφωση συγκεκριμένων συμπεριφορών. Η προπαγάνδα στηρίζεται βασικά στην πλήση εγκεφάλου, την παραπληροφόρηση και τη διαστρέβλωση της σημασίας των λέξεων και των εννοιών.

6. Να γραφούν τα χαρακτηριστικά του δοκιμίου και να αναγνωριστούν κάποια από αυτά μέσα στο κείμενο.

- α. Είδος πεζού λόγου
- β. Με μέση συνήθως έκταση (μικρότερο από πραγματείες, μελέτες, μονογραφίες)
- γ. Ασχολείται με θέματα κριτικής, επιστήμης, τέχνης, γραμμάτων, ηθών, πολιτικής, κοινωνίας, πολιτισμού
- δ. Έχει συγκεκριμένο βαθμό εμβάθυνσης και αναλύει χωρίς να εξαντλεί
- ε. Ο δοκιμιογράφος εκφράζει τις παρατηρήσεις, τα συναισθήματα, τις σκέψεις για τη ζωή ή περιπλανιέται ελεύθερα στο χώρο των ιδεών
- ς. Πληροφορεί, διδάσκει, τέρπει, πείθει.
- ζ. Βρίσκεται στο ενδιαμέσο μεταξύ φιλοσοφίας, επιστήμης, λογοτεχνίας (ερμηνευτικής) δημοσιογραφίας
- η. Είναι παράδειγμα ιδεολογικής ομολογίας για θέματα και προβλήματα επίμαχα και ριψοκίνδυνα
- θ. Συνυπάρχουν στο δοκίμιο η αναφορική και η ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- ι. Είναι κατά βάση λόγος διδακτικός

7. Να βρεθεί το είδος του δοκιμίου, να αναφερθούν τα χαρακτηριστικά του και να αναγνωριστούν μέσα στο κείμενο.

7.1. Αποδεικτικό

- α. Προβάλλει μια βασική θέση / άποψη / κρίση πάνω σε ένα θέμα και προσπαθεί να την αποδείξει και να τη στηρίξει με λογικά επιχειρήματα και τεκμήρια.
- β. Έχει αυστηρή λογική δομή:
 - ι. Αρχικά προβάλλεται το θέμα
 - ιι. Έπειτα η θέση το συγγραφέα
 - ιιι. Ακολουθούν τα επιχειρήματα και τα τεκμήρια
 - ιiv. Επαναδιατυπώνεται η θέση του συγγραφέα, εμπλουτισμένη από τον προβληματισμό που προηγήθηκε
- γ. Κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας.
- δ. Κυριαρχεί η επίκληση στη λογική ως τρόπος πειθούς, δίχως να αποκλείονται οι άλλοι τρόποι πειθούς.
- ε. Προσεγγίζει περισσότερο την επιστήμη και τη φιλοσοφία και λιγότερο τη λογοτεχνία.
- ς. Έχει διδακτικό τόνο, ο οποίος προκύπτει από την προσπάθεια πειθούς διαμέσου της λογικής.
- ζ. Χαρακτηρίζεται από αυστηρότητα, επισημότητα και επιμελημένη έκφραση

7.2. Στοχαστικό

- α. Περιστρέφεται γύρω από ένα θέμα, δίχως να μεριμνά ιδιαίτερα για τη λογική οργάνωση των ιδεών.
- β. Δεν έχει αυστηρή λογική δομή - διάγραμμα. Οι επιμέρους ιδέες συνδέονται περισσότερο ή λιγότερο συνειρμικά. Ο συγγραφέας περιδιαβάζει ελεύθερα στο χώρο των ιδεών (=γενική θεώρηση, δίχως πληρότητα ή συστηματική διερεύνηση).
- γ. Κυριαρχεί η μεταφορική (συνυποδηλωτική) χρήση της γλώσσας.
- δ. Κυριαρχεί η επίκληση στο συναίσθημα ως τρόπος πειθούς, δίχως να αποκλείονται οι άλλοι τρόποι πειθούς.
- ε. Προσεγγίζει τη λογοτεχνία.
- ς. Με την ανάγνωση του εμπλουτίζεται και βαθαινει ο προβληματισμός μας
- ζ. Έχει ύφος οικείο, προσωπικό, ποιητικό και συχνά προφορικό

7.3. Συνειρμικό

Ιδιαίτερη μορφή του στοχαστικού δοκιμίου, με πολύ χαλαρή σχέση προς το θεματικό κέντρο. Η μία ιδέα οδηγεί στην άλλη και όλες μαζί άλλοτε απομακρύνονται και άλλοτε επιστρέφουν προς το θεματικό κέντρο ή το γεγονός που πυροδότησε τη διανοητική περιδιάβαση.

Συγκεντρωτικός πίνακας για τα είδη του δοκιμίου

A. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ

1. Αποδεικνύει μια θέση
2. Έχει ξεκάθαρη - αυστηρή δομή: θέμα - θέση - απόδειξη (επιχειρήματα + τεκμήρια) - συνόψιση ή αναδιατύπωση της θέσης
3. Πλεονάζει η αναφορική λειτουργία της γλώσσας
4. Προσεγγίζει την επιστήμη
5. Έχει ύφος σοβαρό, αυστηρό, τυπικό, αντικειμενικό, ορθολογικό
6. Πλουτίζουμε στη λογική μας συγκρότηση

B. ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ

1. Στοχάζεται, παραθέτει δηλ. σκέψεις πάνω σε ένα θέμα
2. Δεν έχει ξεκάθαρη δομή: ο συγγραφέας περιδιαβάζει ελεύθερα στο χώρο των ιδεών
3. Πλεονάζει η ποιητική λειτουργία της γλώσσας
4. Προσεγγίζει τη λογοτεχνία
5. Έχει ύφος οικείο, προσωπικό, υποκειμενικό, ποιητικό
6. Πλουτίζουμε σε ιδέες

8. **Να γραφούν οι διαφορές δοκιμίου και άρθρου και να αναγνωριστούν κάποια από τα χαρακτηριστικά του άρθρου μέσα στο κείμενο που δίνεται.**

2ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η αναγνώριση και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ο βαθμός σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπήρξε πάντοτε το ασφαλέστερο κριτήριο του βαθμού συνοχής και της ποιότητας κάθε κοινωνίας. Κατ' επέκταση, χρέος της κοινωνίας ως συνόλου είναι ο σεβασμός, η αναγνώριση και η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών που ζουν μέσα σ' αυτή.

Αλλά και σε ατομικό επίπεδο ο κάθε πολίτης οφείλει να σέβεται όχι μόνο τα δικαιώματα των ανθρώπων που βρίσκονται σε άμεση σχέση με αυτόν, αλλά και τα δικαιώματα των προσώπων εκείνων που δεν έχουν, βέβαια, καμία σχέση και εξάρτηση μαζί του, εμπίπτουν όμως στη χριστιανική έννοια του πλησίον.

Ο άνθρωπος γενικά οφείλει να σέβεται τον συνάνθρωπό του, στο βαθμό που ο ίδιος θα ήθελε να τον σεβαστούν, κάνοντας πράξη αυτό που πολύ εύστοχα είπε κάποτε ο Καζαντζάκης: «Αγάπα τον άνθρωπο, γιατί είσαι εσύ». Αν ο καθένας από μας βλέπει μέσα στον άλλο τον ίδιο του τον εαυτό, τότε είναι βέβαιο ότι πολλές παρανοήσεις, παρεξηγήσεις και αδικίες δεν θα έχουν λόγο ύπαρξης, ενώ τα ανθρωπίνια δικαιώματα θα είναι σεβαστά και κανείς δεν θα διανοείται να τα παραβιάσει.

Τα ανθρωπίνια δικαιώματα, βέβαια, κατοχυρώνονται και προστατεύονται από Συντάγματα, από Καταστατικούς Χάρτες Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που έχουν περίτεχνα φιλοτεχνηθεί, από Διακηρύξεις άφθονες και από Διεθνείς Οργανισμούς. Όμως, παρ' όλα αυτά, εκατομμύρια άνθρωποι στερούνται την ελευθερία τους και σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις τις πιο στοιχειώδεις εκφράσεις της.

Από την άλλη, αιμοσταγείς τύραννοι αυτοαποκαλούνται προστάτες και σωτήρες των λαών, εξανδραποδιστές αυτοδιορίζονται τιμητές της ελευθερίας, μεγαλόσχημοι απατεώνες καταπατητές και καταχραστές μιλούν για τον τίμιο μόχθο και την ιερότητα της ιδιοκτησίας και έμποροι των ιερών και των οσίων για ευσυνειδησία και συνέπεια. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν μέρη στα οποία η επιβολή δικτατορικών καθεστώτων εμφανίζεται ως σωτήρια λύση ή ως έκφραση δημοκρατικής διακυβέρνησης της χώρας, όπως επίσης περιοχές που έχουν κατακτηθεί και βρίσκονται υπό κατοχή, όπως η μαρτυρική Κύπρος. Στις περιοχές αυτές, η άσκηση ψυχολογικής βίας, οι διώξεις και οι συλλήψεις, οι κρατήσεις, οι φυλακίσεις, τα βασανιστήρια, η τρομοκρατία, η παραβίαση του οικογενειακού σύλλου και η κατάργηση, τελικά, του δημοκρατικού καθεστώτος εξευτελίζουν και καταρρακώνουν την ανθρωπινή αξιοπρέπεια και καταργούν κάθε έννοια ισηγορίας, ισονομίας και ισοπολιτείας.

Δυστυχώς, ακόμα και σε χώρες με δημοκρατική διακυβέρνηση, σε χώρες του λεγόμενου πολιτισμένου κόσμου, γίνονται καθημερινά παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διότι για ποια προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να γίνεται λόγος, όταν τα τοιμεντένια μεγαθήρια στερούν τον ήλιο και τον αέρα από τα παιδιά, όταν η απληστία του χρήματος δεν μας επιτρέπει να ανασάνουμε και δεν αφήνει τον παραμικρό χώρο για την ψυχαγωγία των

παιδιών και την άθληση των νέων, όταν εξαιτίας του νέφους των μεγάλων πόλεων γεμίζουν καθημερινά τα νοσοκομεία μας από ασθενείς, όταν βάνουσα υποβαθμίζεται και αλλοιώνεται το περιβάλλον και η ποιότητα της ανθρώπινης ζωής; Για ποια ανθρώπινα δικαιώματα και προστασία τους μπορούμε να μιλάμε, ακόμα και σε αυτές τις δημοκρατικές χώρες, όταν υπάρχουν εκατομμύρια άνεργοι και άστεγοι, όταν εκατομμύρια άνθρωποι πεινούν και μένουν αναλφάβητοι ή όταν η άντληση υλικών αγαθών είναι, τις περισσότερες φορές, αποτέλεσμα εκμετάλλευσης, απάτης, νοθείας και δωροδοκίας;

Συνεπώς, δεν αρκούν μόνο τα Συντάγματα και οι Διακηρύξεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι απαραίτητο, πέρα από τις οποιεσδήποτε διακηρύξεις, να παρέχεται στον κάθε πολίτη η δυνατότητα να ζει άνετα και ελεύθερα μέσα σ' ένα περιβάλλον πολιτισμένο, ανθρώπινο και ευχάριστο, όπως είναι επίσης απαραίτητο να εξασφαλίζεται σ' αυτόν η σωστή παιδεία, η ολοκληρωμένη και αποτελεσματική δημόσια περίθαλψη και, γενικότερα, μια ανεκτή ποιότητα ζωής.

Μόνο έτσι θα μπορούμε να μιλάμε για πραγματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών του πολίτη.

Κωνσταντίνος Α. Δημόπουλος, Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 11/12/2001

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 100 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος:
«Ο βαθμός σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπήρξε πάντοτε το ασφαλέστερο κριτήριο του βαθμού συνοχής και της ποιότητας κάθε κοινωνίας.»

Μονάδες 10

B2. «Δυστυχώς, ακόμα και σε χώρες ...η ποιότητα της ανθρώπινης ζωής;»: Να επισημάνετε τα δομικά στοιχεία της παραγράφου και να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξής της.

Μονάδες 5

B3. «Ο άνθρωπος γενικά οφείλει ...διανοείται να τα παραβιάσει»: Στη συγκεκριμένη παράγραφο να εντοπίσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.

Μονάδες 5

B4. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθένα από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:
συνοχής, ατομικό, προστατεύονται, δημοκρατική, νοθείας

Μονάδες 5

B5. «Από την άλλη, αιμοσταγείς τύραννοι ...ισονομίας και ισοπολιτείας.»:

- α. Να βρεθεί η συλλογιστική πορεία με την οποία αναπτύσσεται η συγκεκριμένη παράγραφος (Μονάδες 2).
- β. Στην παράγραφο επιστρατεύονται και πολλά παραδείγματα. Τι σκοπό εξυπηρετεί η χρήση τους; (Μονάδες 3).

Μονάδες 5

B6. Στην έκτη παράγραφο «Δυστυχώς, ακόμα και σε χώρες...» ο συγγραφέας διατυπώνει κάποια ερωτήματα. Τι σκοπούς εξυπηρετούν τα ερωτήματα αυτά;

Μονάδες 5

Γ. Έχετε εκλεγεί μέλος του Ευρωκοινοβουλίου Νέων. Σε μία σύνοδό του με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα, καλείστε να εκφωνήσετε μια ομιλία, όπου θα παρουσιάζετε τις μορφές παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο και θα προτείνετε τρόπους που διαθέτει η κοινωνία των πολιτών προκειμένου να συμβάλει στην προστασία τους (500–600 λέξεις) .

Μονάδες 40

Ε Ν Δ Ε Ι Κ Τ Ι Κ Ε Σ Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο κείμενο γίνεται αναφορά στις παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην εποχή μας και στην ανάγκη προστασίας τους. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου προσδίδει ποιότητα, συνοχή και ηρεμία σε μια κοινωνία. [καθώς η προστασία τους σε κοινωνικό και ατομικό επίπεδο συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της]. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παρότι έχουν κατοχυρωθεί με Συντάγματα και Διακηρύξεις, εξακολουθούν να παραβιάζονται σε χώρες με ολοκληρωτικά καθεστώτα, όπου η βία και η τρομοκρατία είναι καθημερινές πρακτικές. Όμως τα δικαιώματα του ανθρώπου καταστρατηγούνται και σε χώρες δημοκρατικές, εκεί όπου η καταστροφή του περιβάλλοντος, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και η ανεργία προσβάλλουν βάνανυσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Επομένως, δεν αρκούν μόνο οι διακηρύξεις και η νομική κατοχύρωση. Αυτό που χρειάζεται αδιαπραγμάτευτα είναι η βελτίωση των όρων και των συνθηκών της ανθρώπινης ζωής. (110 λέξεις)

B1. «Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπήρξε ανέκαθεν παράγοντας συνοχής, σταθερότητας και ποιότητας της κάθε κοινωνίας. Στο μέτρο που γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων περιορίζεται έως και εξαλείφεται ένα πλήθος παθογενειών μιας οργανωμένης κοινωνίας. Η μέριμνα και η αντιμετώπιση της πείνας, της φτώχειας, της ανεργίας, της έλλειψης στέγης, δηλώνουν έμπρακτα το σεβασμό προς τη ζωή, την τιμή και την αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων που διαβιώνουν σ' αυτήν. Η καθολική εφαρμογή της ισότητας καταπολεμά το ρατσισμό, τις αδικίες τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Η απαίτηση της ελευθερίας δίνει ποιότητα στη ζωή των ανθρώπων και κάνει τη ζωή άξια να τη ζει κανείς. Σε κάθε περίπτωση περιορίζονται οι παράγοντες που οδηγούν σε τριβές και συγκρούσεις και

απειλούν τη συνοχή, την ευρυθμία, την ομαλότητα και την ισορροπία μιας κοινωνίας. (127 λέξεις)

B2. α. ΔΟΜΗ

Θεματική Περίοδος: «Δυστυχώς, ακόμα ...των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Λεπτομέρειες - Σχόλια: «Διότι για ποια προστασία ... νοθείας και δωροδοκίας;»

Κατακλείδα Πρόταση: δεν έχει

- β. ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο των παραδειγμάτων. (Το αιτιολογικό «Διότι» στην αρχή της ανάπτυξης μπορεί να παραπλανήσει για ανάπτυξη με «Αιτιολόγηση», δε συμβαίνει όμως κάτι τέτοιο διότι η αιτιολόγηση γίνεται με επιχειρήματα, ενώ εδώ έχουμε τεκμηρίωση με πλήθος παραδειγμάτων).

B3. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΕΙΘΟΥΣ

- α. Επίκληση στην αυθεντία (Παράθεση φράσης του διανοητή Ν. Καζαντζάκη)
- β. Επίκληση στη λογική (επιχείρημα που συγκροτείται πριν και μετά τα λόγια του Ν. Καζαντζάκη)

B4. ΑΝΤΩΝΥΜΑ

συνοχή ≠ διάσπαση, διάλυση, κατακερματισμός

ατομικό ≠ ομαδικό, συλλογικό

προστατεύονται ≠ παραβιάζονται, καταπατούνται, απειλούνται

δημοκρατική ≠ αυταρχική, απολυταρχική, δικτατορική, τυραννική

νοθείας ≠ καθαρότητας, γνησιότητας

B5. α. Συλλογιστική πορεία: Επαγωγική

(Οι ποικίλες μορφές παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι τα Ειδικά και Επιμέρους και Γενικό είναι το αποτέλεσμα των παραβιάσεων («εξευτελίζουν και καταρρακώνουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και καταργούν κάθε έννοια ισηγορίας, ισονομίας και ισοπολιτείας»).

β. Σκοπός της χρήσης παραδειγμάτων

(i) Παραδείγματα = Τεκμήρια = Επίκληση στη λογική

(ii) Αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα

(iii) Σύνδεση με την εμπειρική πραγματικότητα

(iv) Κατανόηση, διασαφήνιση, συγκεκριμενοποίηση.

B6. Η χρήση ερωτημάτων αποβλέπει:

α. Στο να κάνει τον αναγνώστη κοινωνό και συμμετόχο του προβληματισμού

β. Στην αφύπνιση και τη διατήρηση της εγρήγορσής του, σε σχέση με το διερευνώμενο ζήτημα

γ. Στο να δοθεί αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο

- δ. Στο να δημιουργηθεί δραματικότητα και ένταση, που θα τον κάνει να δώσει ο ίδιος ο αναγνώστης τις απαντήσεις, καθώς στη συγκεκριμένη παράγραφο τα ερωτήματα ενέχουν και ρητορικό χαρακτήρα.

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία (προφορικός λόγος που εκφωνείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, με συγκεκριμένη θεματική. Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για Εισήγηση, η οποία περιλαμβάνει περιγραφή και ανάλυση στο ζήτημα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και κατάθεση προτάσεων στο συγκεκριμένο ζήτημα).

Προσφώνηση: «Κυρίες και Κύριοι, Αξιότιμοι Ευρωβουλευτές, Αγαπητοί συνάδελφοι του Ευρωκοινοβουλίου Νέων...»

Πρόλογος

Αν κάτι ξεχωρίζει και χαρακτηρίζει τον σύγχρονο πολιτισμό είναι η αναγνώριση και ο σεβασμός των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ως απαραίτητης και αδιαπραγμάτευτης συνθήκης για τη συμβίωση, την πρόοδο και την ευημερία των ανθρώπων. Η υπογραφή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί ορόσημο στην ιστορία της ανθρωπότητας, καθώς για πρώτη φορά αναγνωρίζεται παγκόσμια η αξία της ανθρώπινης ύπαρξης και καθιερώνονται τα δικαιώματα του ανθρώπου ως δεσμευτικές αρχές που δικαιώνουν και δίνουν νόημα στην ανθρώπινη παρουσία στον κόσμο. Παρά όμως τη νομική και συνταγματική κατοχύρωση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αυτά παραβιάζονται σήμερα σε πολλά μέρη του πλανήτη. Στον πολιτισμένο κόσμο τα πράγματα είναι καλύτερα, γιατί σε νομικό και θεσμικό επίπεδο υπάρχουν οι μηχανισμοί για την προστασία του ατόμου από τις αυθαιρέσιες των όποιων εξουσιών. Όμως στον δεύτερο και τρίτο κόσμο η διασφάλιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παραμένει διαρκές αίτημα των κοινωνιών στην προσπάθειά τους για μια καλύτερη ζωή, άξια να τη ζει κανείς.

Κυρίως Θέμα

Ζητούμενο Α' (Μορφές παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων)

- ο Φτώχεια, πείνα, οικονομική εξαθλίωση, θνησιμότητα εξαιτίας της μη διασφάλισης ενός ελάχιστου και αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου, οξύτερες κοινωνικές ανισότητες, ανεργία.
- ο Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, απειλή της ανθρώπινης ζωής, θάνατοι, αρρώστιες, υποβάθμιση της ποιότητας ζωής.
- ο Απουσία υγειονομικής, ιατρικής, νοσοκομειακής, φαρμακευτικής περίθαλψης: η ανθρώπινη ζωή ευτελής και αναλώσιμη.
- ο Ρατσισμός, εθνικισμός, θρησκευτικός και ιδεολογικός φανατισμός, μισαλλοδοξία, βαρβαρότητα, βία, περιθωριοποίηση.
- ο Πόλεμοι, συγκρούσεις, εθνικισμοί, ανταγωνισμοί, επικράτηση του δικαίου της πυγμής, παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου, δημιουργία προσφύγων.
- ο Εργασιακή εκμετάλλευση, ανεργία, παιδική εργασία, απάνθρωπες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης.

- Αδυναμία πρόσβασης στην εκπαίδευση, τη γνώση και τα πολιτιστικά αγαθά, πολιτισμική καθυστέρηση και στασιμότητα.
- Παράνομες και αυθαίρετες φυλακίσεις πολιτών, χρήση βίας, και βασανιστηρίων από τους φορείς της εξουσίας, αυταρχισμός, ολοκληρωτισμός, φασισμός.
- Δίωξη των πολιτών για τις πολιτικές τους πεποιθήσεις, εκτοπίσεις, εξορίες, απειλές, τρομοκρατία, στέρηση της ατομικής περιουσίας.
- Εισβολή και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, παρακολούθησεις, παρεμβάσεις στην ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας, υπαγόρευση ηθικών αξιών και προτύπων συμπεριφοράς, λασπολογία, σκανδαλοθηρία, προσβολή της ανθρώπινης προσωπικότητας.
- Φίμωση και λογοκρισία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, απαγορεύσεις και παρεμβάσεις στην ενημέρωση, προπαγάνδα, πλήση εγκεφάλου.

Ζητούμενο Β' (Τρόποι προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων)

[«Κοινωνία των πολιτών»: σύνολο συνειδητοποιημένων και ενεργών πολιτών μιας κοινωνίας, με συμμετοχή στα κοινά και αδιάκοπο ενδιαφέρον για τα κοινωνικά δρώμενα]

- Προσπάθειες για εγκαθίδρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, του μόνου που αναγνωρίζει και σέβεται έμπρακτα τα ανθρώπινα δικαιώματα, ουσίωση της δημοκρατίας και εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών, μέριμνα για την ορθή και εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, τήρηση των νόμων και εφαρμογή των θεσμών.
- Καταπολέμηση και μείωση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, κοινωνική δικαιοσύνη, αντιμετώπιση της ανεργίας, μέριμνα για τις αδύναμες ομάδες του πληθυσμού, εγκαθίδρυση κράτους Δικαίου και Κράτους Προνοίας.
- Εμβάθυνση της παιδείας και δημιουργία ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών, ηθικοποίηση των ανθρώπων μέσα από την οικογένεια και το σχολείο, ανάπτυξη κοινωνικής συνείδησης και εναντίωση προς τον ατομικισμό, κοινωνικοποίηση και ανθρωπιστική πολιτικοποίηση.
- Ενίσχυση του ρόλου των Μέσων Ενημέρωσης, κοινωνική ευθύνη στη διαδικασία ενημέρωσης, ευαισθητοποίηση και αφύπνιση των πολιτών σε ζητήματα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, άσκηση κριτικής και έλεγχος στις αυθαίρετες και αυταρχικές πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές κ.λπ. εξουσίες.
- Πλαισίωση και ενίσχυση οργανισμών και οργανώσεων προάσπισης και διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο π.χ. Παρατηρητήρια α.δ., ΟΗΕ, Unicef, Διεθνής Αμνηστία, συμμετοχή σε κινήματα διαμαρτυρίας, άσκηση πίεσης στους πολιτικούς για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Καλλιέργεια του ανθρωπισμού, ενίσχυση του διαλόγου, ενδυνάμωση του ορθολογισμού ενάντια στον παραλογισμό κάθε απάνθρωπης εξουσίας, ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, μύηση στη σκέψη της Ελληνικής Αρχαιότητας και του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Επίλογος

Ο έμπρακτος σεβασμός και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αντανακλούν το βαθμό προόδου και το πολιτιστικό επίπεδο μιας κοινωνίας. Πάνω απ' όλα όμως δίνουν νόημα και αξία στη ζωή των ανθρώπων, καθώς για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας δημιουργείται μια ηθική και νομική βάση για τη δικαίωση και το σεβασμό της ανθρώπινης οντότητας. Απέναντι σε κάθε είδους παράλογη εξουσία, απέναντι στο δίκαιο του ισχυροτέρου, τον ανορθολογισμό, την ιδεοληπτική τύφλωση, τον φανατισμό, τη μισαλλοδοξία, την εκμετάλλευση, τον ατομικισμό και το ωμό συμφέρον, τα ανθρώπινα δικαιώματα ορθώνουν ένα ουσιαστικό τείχος προστασίας του ανθρώπου και της ζωής του.

Αποφώνηση

«Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας»

3ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Άνθρωπος και η Εποχή μας

Ανάμεσα στις οδνηρότατες εμπειρίες, που μας έχει διαφυλάξει η εποχή μας, είναι και τούτη: ότι ο άνθρωπος αγοράζεται. Όχι όπως ο παλιός **δούλος**, που πουλιόταν ακούσια, δραματικά, γιατί είχε πέσει στην απόλυτη εξουσία άλλου. Πουλιέται **εκούσια** ο άνθρωπος, όταν βρεθεί κάτω από την επήρεια ενός εκμαυλιστή επιδέξιου, ικανού να του κολακέψει τις ορέξεις του ζώου. Πουλιέται με ποιαν έννοια; Απεμπολεί αυτά όλα που τα λέμε «ανθρώπινα δικαιώματα» και που ανήκουν στην υψηλότερη ηθική σφαίρα. Αιώνες ολόκληροι, στη σειρά, αγωνίστηκαν να τα προσδιορίσουν στοχαστές, φιλόσοφοι, ποιητές, πνευματικοί οδηγοί, μάρτυρες, πάσχισαν να τους δώσουν **αισθητή** διατύπωση, να τα ξεχωρίσουν από το χάος των φυσικών αναγκών και παρορμήσεων, από το σκοτάδι των σπλάχνων, να τα κάνουν εστία της ανθρωπιάς, παλλάδιο της εσωτερικής ελευθερίας. Τέλος, το κατόρθωσαν. Είχε αρχίσει τον αγώνα πρώτος ο αρχαίος ελληνικός στοχασμός, και σε μια **θαμπωτική** του έκλαμψη το πέτυχε μέσα σε δυο μόλις αιώνες. Ύστερα, το πολύτιμο απόκτημα χάθηκε με την **καταβαράθρωση** του κλασικού κόσμου. Το ανεκάλυψε ξανά μέσα σε αραχνιασμένους πάπυρους, η Αναγέννηση, μέθυσε από συγκίνηση, προσπάθησε με συγκινητική αδεξιότητα νεαρού θηρίου να το αναστηλώσει. Οι Νεότεροι Χρόνοι το ξεκαθάρισαν με προσοχή, το στερέωσαν. Τη νύχτα της 4^{ης} Αυγούστου 1789, η γαλλική Εθνοσυνέλευση το διетόπωνε σε μια διακήρυξη, ένα κείμενο έγκυρο για την ανθρωπότητα όλη.

Άγγελος Τερζάκης

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να παρουσιάσετε το περιεχόμενο του προηγούμενου κειμένου με μία περιληψη 80-90 λέξεων. Υποθέστε πως η παρουσίαση αυτή γίνεται στο πλαίσιο μιας συζήτησης που διεξάγεται στην τάξη για τον ανθρωπισμό.

Μονάδες 25

28ο ΠΑΤΣΙΣΜΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι ρίζες του μίσους

Πάντα φαινόταν σχεδόν αδύνατο οι ανθρώπινες ομάδες να αντιμετωπίζουν το διαφορετικό ως ακριβώς αυτό: απλώς διαφορετικό. **Επίσης**, ήταν σχεδόν αδύνατο να αντιμετωπίζουν τους θεσμούς των άλλων ως ούτε κατώτερους ούτε ανώτερους αλλά απλώς ως διαφορετικούς. Η συνάντηση μίας κοινωνίας με άλλες συνήθως ανοίγει τον δρόμο για τρεις **πιθανές** εκτιμήσεις: οι άλλοι είναι ανώτεροι από εμάς, είναι ίσοι ή είναι κατώτεροι. Αν δεχτούμε ότι είναι ανώτεροι, οφείλουμε να απαρνηθούμε τους θεσμούς μας και να υιοθετήσουμε τους δικούς τους. Αν είναι ίσοι θα μας ήταν αδιάφορο αν οι άλλοι είναι χριστιανοί ή ειδωλολάτρες. Οι δύο αυτές πιθανότητες είναι απαράδεκτες. Διότι αμφότερες προϋποθέτουν ότι το άτομο πρέπει να εγκαταλείψει τα σημεία αναφοράς του ή τουλάχιστον να τα θέσει υπό αμφισβήτηση.

Δεν απομένει **λοιπόν** παρά η τρίτη πιθανότητα: οι άλλοι είναι **κατώτεροι**. Αυτό βεβαίως αποκλείει την πιθανότητα οι άλλοι να είναι ίσοι με εμάς, με την έννοια ότι οι θεσμοί τους απλώς δεν συγκρίνονται με τους δικούς μας. **Ακόμη και** στην περίπτωση «μη θρησκευτικών» πολιτισμών, μία τέτοια **παραδοχή** θα δημιουργούσε αναπάντητα ερωτηματικά στο καθαρώς θεωρητικό επίπεδο: πώς αντιμετωπίζει κανείς κοινωνίες που δεν αναγνωρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιβάλλουν στους πολίτες τους **σκληρές** ποινές ή έχουν απαράδεκτα έθιμα;

Ο δρόμος προς την αναγνώριση του διαφορετικού αρχίζει στο ίδιο σημείο και έχει τα ίδια κίνητρα με την αμφισβήτηση των δεδομένων θεσμών της κοινωνίας, την **απελευθέρωση** των σκέψεων και των πράξεων, εν ολίγοις τη γέννηση της δημοκρατίας και της φιλοσοφίας. Εδώ μπαίνει κανείς σε πειρασμό να πει ότι το άνοιγμα της σκέψης και ο μερικός και σχετικός εκδημοκρατισμός των πολιτικών καθεστώτων της Δύσης συνοδεύτηκαν από την παρακμή του **σωβινισμού**, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. **Ωστόσο**, δεν μπορούμε να δεχτούμε αυτή την ιδέα χωρίς να θέσουμε ισχυρούς περιορισμούς. Αρκεί να σκεφτούμε με πόσο ακραία επιθετικότητα επανεμφανίστηκε ο εθνικισμός, η ξενοφοβία και ο ρατσισμός τον 20ό αιώνα σε χώρες «ανεπτυγμένες» και «δημοκρατικές».

Όλα όσα ειπώθηκαν μέχρι εδώ αφορούν τον **αποκλεισμό** του άλλου. Δεν αρκούν για να «εξηγήσουμε» γιατί αυτός ο αποκλεισμός γίνεται διάκριση, περιφρόνηση, απομόνωση, και τελικά μίσος, λύσσα και δολοφονική τρέλα. Δεν πιστεύω όμως ότι μπορεί να υπάρξει γενική «εξήγηση».

Μπορώ μόνο να αναφέρω έναν παράγοντα που αφορά τις μαζικές εκρήξεις εθνικού και ρατσιστικού μίσους στη σύγχρονη εποχή. Η κατάρρευση, στις καπιταλιστικές κοινωνίες, σχεδόν όλων των αρχών είχε ως επίπτωση τη συσπείρωση για λόγους ταύτισης γύρω από τη «θρησκεία», το «έθνος» ή τη «ράτσα» και όξυνε το μίσος προς τους ξένους. Η κατάσταση δεν είναι διαφορετική στις μη ευρωπαϊκές κοινωνίες που υφίστανται το σοκ της εισβολής του μοντέρνου τρόπου ζωής, άρα και την κονιοποίηση των παραδοσιακών

σημείων αναφοράς με τα οποία ταυτίζονται τα άτομα. Το αποτέλεσμα είναι η αύξηση του θρησκευτικού και/ή εθνικού φανατισμού.

Μία τελευταία παρατήρηση που αφορά τον ρατσισμό. Το κύριο και καθοριστικό χαρακτηριστικό του ρατσισμού είναι η «απαραίτητη μη μετατρεψιμότητα» του άλλου. Ο θρησκευτικά μισαλλόδοξος δέχεται με χαρά τον προσηλυτισμό των απίστων ο «λογικά» εθνικιστής χαίρεται όταν ξένα εδάφη προσαρτώνται στη χώρα του και οι κάτοικοι τους «αφομοιώνονται». Δεν είναι όμως τέτοια η περίπτωση του ρατσιστή. Οι γερμανοί εβραίοι θα ήθελαν να παραμείνουν πολίτες του Τρίτου Ράιχ· αλλά οι ναζιστές ούτε να το ακούσουν.

Ακριβώς γιατί στην περίπτωση του ρατσισμού το αντικείμενο του μίσους πρέπει να είναι «μη μετατρέψιμο». Γι' αυτό ο ρατσιστής επικαλείται ή εφευρίσκει δήθεν φυσικά (βιολογικά), άρα μη μετατρέψιμα, χαρακτηριστικά του αντικειμένου του μίσους του: το χρώμα του δέρματός του, τα διακριτικά γνωρίσματα του προσώπου του.[...]

Η αυτονομία, **δηλαδή** η πλήρης δημοκρατία, και η αποδοχή του άλλου δεν αποτελούν φυσική ανθρώπινη κλίση. Αμφότερες συναντούν τεράστια εμπόδια. Γνωρίζουμε από την ιστορία ότι ο αγώνας για τη δημοκρατία είχε μέχρι σήμερα οριακά μεγαλύτερη επιτυχία από τον αγώνα κατά του σωβινισμού, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Αλλά για όσους είναι στρατευμένοι στο μοναδικό πολιτικό πλάνο που χρήζει υπεράσπισης, το πλάνο της **οικουμενικής** ελευθερίας, ο μοναδικός ανοικτός δρόμος είναι η συνέχιση του αγώνα κόντρα στο ρεύμα.

Κορνήλιος Καστοριάδης
Διασκευή από τον ημερήσιο Τύπο

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Μονάδες 25

B1. «**Η αυτονομία, δηλαδή η πλήρης δημοκρατία, και η αποδοχή του άλλου δεν αποτελούν φυσική ανθρώπινη κλίση**». Να αναπτύξετε σε 100-110 λέξεις την παραπάνω φράση.

Μονάδες 10

B2. α. Ν' αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης των παρακάτω περιόδων και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος.

«Επίσης, ήταν σχεδόν αδύνατο να αντιμετωπίσουν τους θεσμούς των άλλων ως ούτε κατώτερους ούτε ανώτερους αλλά απλώς ως διαφορετικούς».

«Εδώ μπαίνει κανείς σε πειρασμό να πει ότι το άνοιγμα της σκέψης και ο μερικός και σχετικός εκδημοκρατισμός των πολιτικών καθεστώτων της Δύσης συνοδεύτηκαν από την παρακμή του σωβινισμού, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού».

β. Να βρείτε την δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της πέμπτης παραγράφου.

Μονάδες 8

B3 α. Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις:

Επίσης, λοιπόν, Ακόμη και, Ωστόσο, δηλαδή.

β. Να εντοπίσετε δύο παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας.

Μονάδες 7

B4.α. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **πιθανές, κατώτεροι, παραδοχή, σωβινισμού, οικουμενικής.**

β. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: σκληρές, απελευθέρωση, αποκλεισμό, δημοκρατία, φυσική.

Μονάδες 10

Γ. Έχετε επιλεγεί από το σχολείο σας να το εκπροσωπήσετε σε μία εκδήλωση κατά τον ρατσισμό. Γράψτε μία ομιλία (500-600 λέξεων) στην οποία θα αναφέρεστε στα αίτια της έξαρσης ρατσιστικών εκδηλώσεων στη σύγχρονη εποχή αλλά και στον τρόπο με τον οποίο το σχολείο θα μπορούσε να βοηθήσει στην άμβλυνσή τους.

Μονάδες 40

Ε Ν Δ Ε Ι Κ Τ Ι Κ Ε Σ Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο κείμενο αναλύονται τα αίτια του ρατσισμού. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι το «διαφορετικό» ταυτίζεται με την κατωτερότητα, για ν' αποφευχθεί η απόρριψη ή η αμφισβήτηση της ταυτότητάς μας και ο προβληματισμός για τη στάση μας απέναντι σε άλλους πολιτισμούς. Εξάλλου η αποδοχή του απαιτεί ισονομία και ελεύθερο πνεύμα, χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών, που ωστόσο δεν εμπόδισαν την επανεμφάνιση του ρατσισμού. Αναδεικνύει ως αίτια της έξαρσης του εθνικισμού και του θρησκευτικού φανατισμού την ηθική κατάρπωση των δυτικών κοινωνιών και τον «εκσυγχρονισμό» των ανατολικών χωρών. Επίσης, θεωρεί ότι ο ρατσισμός διαφέρει από άλλες μορφές μισαλλοδοξίας, αφού απορρέει από το μίσος προς «μη μετατρέψιμα» χαρακτηριστικά. Τέλος, χαρακτηρίζει δύσκολη την κατάκτηση της ελευθερίας και της ισότητας, αφού συγκρούονται με την ανθρωπινή φύση.

B1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΦΡΑΣΗΣ

Η ανθρώπινη φύση έχει ανάγκη την ελευθερία και την απόρριψη του «άλλου». Ας μην ξεχνάμε ότι ο άνθρωπος είναι ζώο και ως ζώο επιβιώνει αποδεικνύοντας την ανωτερότητά του. Μπορεί με την κοινωνική οργάνωση, την πνευματική εξέλιξη, τον εκδημοκρατισμό και την κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων να απομακρύνεται από τη φύση του, ωστόσο, όταν έρθει αντιμέτωπος με το «διαφορετικό», νιώθει ότι απειλείται και επιβάλλεται υποδουλώνοντας ή απορρίπτοντάς το ως κατώτερο. Ο επεκτατισμός, ο πόλεμος, ο ρατσισμός είναι κάποιες από τις εκδηλώσεις που επιβεβαιώνουν ότι η ανθρώπινη φύση αντιλαμβάνεται την ελευθερία και την αποδοχή του «άλλου» ως αδυναμία.

B2. ΕΙΔΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ & ΔΟΜΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

α. - Ενεργητική σύνταξη → Παθητική σύνταξη

«Επίσης, ήταν σχεδόν αδύνατο να αντιμετωπίζονται οι θεσμοί των άλλων ως ούτε κατώτεροι ούτε ανώτεροι αλλά απλώς ως διαφορετικοί.»

- Παθητική σύνταξη → Ενεργητική σύνταξη

«Εδώ μπαίνει κανείς σε πειρασμό να πει ότι το αίνιγμα της σκέψης και το μερικό και σχετικό εκδημοκρατισμό των πολιτικών καθεστώτων της Δύσης συνόδευσαν η παρακμή του σωβινισμού, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.»

β. Δομή παραγράφου

Θεματική περίοδος: «Μπορώ μόνο να αναφέρω και ρατσιστικού μίσους στη σύγχρονη εποχή.»

Λεπτομέρειες: «Η κατάρρευση, στις καπιταλιστικές κοινωνίες, με τα οποία ταυτίζονται το άτομα.»

Κατακλείδα: «Το αποτέλεσμα είναι η αύξηση του θρησκευτικού και / ή εθνικού φανατισμού.»

Τρόπος ανάπτυξης: αίτια - αποτελέσματα.

Αναφέρονται ως αίτια της αύξησης του θρησκευτικού και εθνικού φανατισμού για τις καπιταλιστικές κοινωνίες η κατάρρευση όλων των αρχών και για τις μη ευρωπαϊκές χώρες το σοκ της εισβολής του μοντέρνου τρόπου ζωής και η κονιοποίηση των παραδοσιακών σημείων αναφοράς.

B3. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ & ΣΥΝΥΠΟΔΗΛΩΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ

α. Επίσης → προσθήκη

λοιπόν → συμπέρασμα

Ακόμη και → προσθήκη

Ωστόσο → αντίθεση - εναντίωση

δηλαδή → επεξήγηση

β. Παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας:

1η παράγραφος: "να υιοθετήσουμε τους δικούς τους"

3η παράγραφος: "το άνοιγμα της σκέψης"

4η παράγραφος: "λύσσα"

5η παράγραφος: "κονιοποίηση των παραδοσιακών σημείων αναφοράς"

B4. ΣΥΝΩΝΥΜΑ - ΑΝΤΩΝΥΜΑ

α. πιθανές: δυνατές, ενδεχόμενες

κατώτεροι: υποδεέστεροι, ευτελέστεροι

παραδοχή: αποδοχή, συναίνεση

σωβινισμού: εθνικισμού, ρατσισμού

οικουμενικής: παγκόσμιας, διεθνούς

β. σκληρές ≠ ήπιες, επεικείς

απελευθέρωση ≠ χειραγώγηση, υποδούλωση

αποκλεισμό ≠ αποδοχή, ένταξη

δημοκρατία ≠ απολυταρχία, ολιγαρχία

φυσική ≠ πρόσκτητη, τεχνητή

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Ομιλία: Προσφώνηση/ Αποφώνηση/ χρήση και β' προσώπου

Προσφώνηση: Κυρίες και Κύριοι,

Πρόλογος

Χαιρετισμός

Αντίθεση → ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης, σπουδαίες τεχνολογικές εξελίξεις στα μέσα επικοινωνίας, η διάδοση γνώσης και η ορθολογιστική οργάνωση της σύγχρονης ζωής → προωθούν το σύγχρονο πολιτισμό. Παγκοσμιοποίηση, συγκρότηση υπερεθνικών πολιτισμών → συμφιλίωση λαών.

Ωστόσο, → τα τελευταία χρόνια, αναβίωση ρατσισμού κάθε μορφής, εθνικός, φυλετικός, θρησκευτικός, κοινωνικός

Μεταβατική Περίοδος: Πώς εξηγείται το παράδοξο αυτό φαινόμενο;

Κύριο Μέρος:

Ζητούμενο Α' (αίτια έξαρσης ρατσιστικών φαινομένων)

- έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας, πνευματική ένδεια.
- κρίση αξιών, ηθική χαλάρωση.
- οικονομικά συμφέροντα (εκμετάλλευση τριτοκοσμικών χωρών, επικράτηση υλιστικού καταναλωτικού προτύπου).
- οικονομική κρίση (ανεργία, ανισοκατανομή πλούτου).
- πολιτικά συμφέροντα (επεκτατισμός).
- Μ.Μ.Ε. (αποπροσανατολισμός κοινής γνώμης, διάδοση προκαταλήψεων, στερεοτύπων, ταμπού).
- ξενοφοβία (φόβος για το άγνωστο, το διαφορετικό).
- ψυχολογικά προβλήματα (συμπλέγματα κατωτερότητας - ανωτερότητας).
- θρησκευτική μισαλλοδοξία, εθνικός φανατισμός.

Μεταβατική Παράγραφος

Αναφορά σε συνέπειες και μετάβαση στους τρόπους αντιμετώπισης.

- Συνέπειες: καταρράκωση ανθρῶπινης προσωπικότητας, καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανισότητα, τροχοπέδη για πρόοδο, υπονόμευση της δημοκρατίας, βία, εγκληματικότητα, ανασφάλεια.
- Σημαντικότερος φορέας για να αναχαιτίσει το φαινόμενο είναι το σχολείο, μέσω της ανθρωπιστικής παιδείας.

Ζητούμενο Β' (Τρόποι αντιμετώπισης μέσω του σχολείου)

- ενίσχυση ανθρωπιστικών μαθημάτων → ολοκλήρωση χαρακτήρα/προσωπικότητας, κριτικής ικανότητας.
- μελέτη ιστορίας, κοινωνιολογίας, βιολογίας → επιχειρήματα για απόρριψη ρατσισμού, προκαταλήψεων, στερεοτύπων και για αποδοχή της ισότητας.
- μετάδοση ανθρωπιστικών αρχών, αλληλεγγύης και ανεκτικότητας.
- καλλιέργεια πνεύματος ισοτιμίας και διαλόγου, δημοκρατίας μέσω δημοκρατικής αγωγής.
- διαφύλαξη, καλλιέργεια και μετάδοση των εθνικών παραδόσεων με ταυτόχρονη εξέταση και αναγνώριση της αξίας των άλλων πολιτισμών.
- ενημέρωση → συνειδητοποίηση του προβλήματος.
- επαφή με το διαφορετικό (επισκέψεις σε ειδικά σχολεία, προγράμματα ανταλλαγής μαθητών από διάφορες χώρες κ.α.) .

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εκείνος που ασκεί κριτική είναι πιθανό να αντιμετωπίσει οργή και **αντίλογο** από τους αποδέκτες της κριτικής, γιατί τους χάλασε τα... σχέδια, μπορεί όμως και να ακούσει λόγια ευγνωμοσύνης από άλλους, γιατί τους άνοιξε τα μάτια. Δεν αποκλείεται, επίσης, να ακούσει ευχαριστίες από το σύνολο της κοινωνίας, επειδή με την κριτική του συνέβαλε σε **βελτιωτικές παρεμβάσεις** πάνω στις αρχικές ενέργειες, οι οποίες **προωθούν** το συλλογικό συμφέρον και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή.

Η άσκηση νηφάλιας, ανυστερόβουλης, τεκμηριωμένης και εποικοδομητικής κριτικής αποτελεί λειτουργήμα ευεργετικό για την κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι το πρόσωπο που κρίνει ακολουθεί ή διαμορφώνει ορισμένες βασικές αρχές - κανόνες, που **λειτουργούν** ρυθμιστικά στη σκέψη του και στην έκφρασή του. Τέτοιες αρχές ή κανόνες (πέρα από ό,τι ορίζουν οι νόμοι της κοινωνίας εθιμικά ή νομοθετικά) μπορούν να αποτελέσουν οι παρακάτω σκέψεις.

Καταρχάς, γράφω κριτική για θέματα που μου είναι οικεία από σπουδές ή εμπειρία, όταν νομίζω ότι οι ενέργειες άλλων δεν είναι «σωστές». Κίνητρα κριτικής δεν είναι το συμφέρον του εγώ ή του φίλου, ούτε η μείωση του Άλλου ή η βλάβη των συμφερόντων του, αλλά το κοινό καλό ή αυτό που μπορεί να ωφελεί κάποιον χωρίς να βλάπτει τους υπόλοιπους. Η κριτική μου δεν έχει προσωπικό χαρακτήρα ούτε εκφράζει φιλία ή αντιπαλότητα προς τον κρινόμενο. Κρίνω το θέμα, το περιστατικό, τη ρύθμιση, με κριτήριο αυτό που θα προκύψει για την κοινωνία, για μια ομάδα ή για κάποια άτομα, που έχουν - κατά τον νόμο ή τη γνώμη μου - δικαίωμα καλύτερης μεταχείρισης.

Επιπλέον, για να κρίνω μια ενέργεια, μια απόφαση ή μια ρύθμιση, οφείλω να μελετήσω προσεκτικά τα δεδομένα, να μπορώ να εκτιμήσω αυτά που προβάλλονται από τους δρώντες ως επιδίωξη και να διαβλέπω άλλα ενδεχόμενα που θα προκύψουν, σύμφωνα πάντα με τη γνώμη μου, πιθανόν βλαπτικά για τους αποδέκτες. Και όταν ακόμα διαβλέπω βλαπτικές επιπτώσεις και θύματα από την κρινόμενη ενέργεια, απόφαση ή ρύθμιση, δεν μπορώ να καταλογίσω κακή πρόθεση, αλλά επιχειρώ να δείξω πειστικά το διαφαινόμενο βλαπτικό αποτέλεσμα, όπως προέκυψε από την προσεκτική μελέτη των δεδομένων.

Ωστόσο, ακόμα κι αν είμαι βέβαιος για την ορθότητα των απόψεών μου και την αξιοπιστία των στοιχείων που διαθέτω, δεν μπορώ να αποκλείσω την πιθανότητα να μου διαφεύγει κάτι ή να μην έχω σωστά ερμηνεύσει ή αξιολογήσει τα δεδομένα ή ακόμα να μην έχω οδηγηθεί σε σωστές προβλέψεις. Οφείλω, επίσης, να χρησιμοποιώ ευπρεπή γλώσσα, όποιο κι αν είναι το περιεχόμενο της κριτικής μου. Ο έπαινος και ο ψόγος κατανοούνται πιο εύκολα, αν διατυπώνονται με απλότητα, με σαφήνεια και με **ευπρέπεια λόγου**.

Επειδή, τέλος, ενδέχεται να ακούσω κι εγώ κριτική για τις πράξεις μου ή για τις θέσεις μου στην κριτική που ασκώ, οφείλω να έχω διαμορφώσει τις εξής αρχές αντιμετώπισης. Η κριτική γίνεται πληρέστερο κοινωνικό λειτουργήμα, όταν ασκείται και από άλλους. Είναι, επομένως, απόλυτα σεβαστό δικαίωμα όχι μόνο

να κρίνουμε, αλλά και να μας κρίνουν. Οφείλω να ευχαριστώ εκ προοιμίου για την τιμή που μου κάνει όποιος κρίνει τις ενέργειές μου με ανάλογο ήθος, εφόσον κρίνω ότι ευσταθεί η κριτική του. Για όποια σημεία, ωστόσο, κρίνω ότι δεν ευσταθούν, θα πρέπει να δώσω τις αναγκαίες διευκρινίσεις, ώστε να αρθεί η τυχόν παρανόηση.

Φ. Κ. Βώρος (2002). Περί Κριτικής. Από την ιστοσελίδα του συγγραφέα (διασκευή).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Με ποια επιχειρήματα τεκμηριώνει ο συγγραφέας την άποψη ότι η άσκηση εποικοδομητικής κριτικής αποτελεί λειτουργήμα ευεργετικό για την κοινωνία; Να γράψετε την απάντησή σας σε μία παράγραφο (60 – 80 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. α. Να δείξετε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στην τέταρτη (Επιπλέον... των δεδομένων) και στην πέμπτη παράγραφο (... ευπρέπεια λόγου) του κειμένου. (μονάδες 3)

β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μονάδες 2)

Μονάδες 5

B3. Να γράψετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων, χρησιμοποιώντας με όποια σειρά επιθυμείτε τις ακόλουθες λέξεις/φράσεις του κειμένου (επισημαίνονται και στο κείμενο με έντονη γραφή): **αντίλογο, βελτιωτικές παρεμβάσεις, προωθούν, λειτουργούν, ευπρέπεια λόγου** (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το ρηματικό πρόσωπο κ.λπ.).

Μονάδες 10

B4. Για ποιον λόγο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το α' ενικό πρόσωπο στις παραγράφους στις οποίες αναπτύσσει τις θέσεις του για τις αρχές της κριτικής (Καταρχάς... τυχόν παρανόηση);

Μονάδες 5

B5. Να γράψετε τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων:

συνοχή, νηφάλιας, ανυστερόβουλης, εποικοδομητικής, διαφαινόμενο.

Μονάδες 5

Γ. Σε ένα άρθρο 500-600 λέξεων να αναφέρετε τις προϋποθέσεις της γόνιμης κριτικής και να αναλύσετε τους λόγους που την καθιστούν αναγκαία στην ατομική και κοινωνική ζωή.

Μονάδες 40

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κλπ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που **εκτυλίσσεται** μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο από όσο όλα τα άλλα **κατάλοιπα** του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μian ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική **επιδίωξη** της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωσή της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει, βέβαια, προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, όπως τα ωδεία, τα στάδια κλπ., είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης της κατά προορισμόν λειτουργίας τους.

Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα

στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό σύγχρονων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον, είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος **προσέγγισης** και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι, *παράλληλα*, και ο δραστηκότερος τρόπος δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνειδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών –των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες– με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάσταση τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξής τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου.

Η όσμωση¹ αρχαιολόγων, ανθρώπων του θεάτρου, παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων διανοητών είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει ένα πολύ καλό κλίμα για μια κοινή προσπάθεια ισορροπημένης και συνετής προσέγγισης του είδους αυτού των μνημείων.

Η καλλιέργεια, *εξάλλου*, με διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύτερο κοινό της τάσης αυτής απέναντι στα μνημεία θα αποτελέσει ουσιαστική θετική συμβολή, αφενός, στην **ολοκληρωμένη** προστασία τους (ενεργητική προστασία και από το ευρύ κοινό) και, αφετέρου, στη δημιουργική βίωση των αρχαίων χώρων θέασης.

1 όσμωση ή ώσμωση: (μτφ.) η αλληλεπίδραση.

Β. Λαμπρινουδάκης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στον συλλογικό τόμο «*Διάζωμα*» *κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων*, Εκδόσεις Διάζωμα 2009 (Διασκευή).

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Ο συγγραφέας συσχετίζει τους αρχαίους θεατρικούς χώρους με τη δημοκρατία.
- β.** Ο συγγραφέας θεωρεί το αρχαίο θέατρο διασκέδαση και όχι πραγματική ψυχαγωγία.
- γ.** Κατά τον συγγραφέα, δεν θα πρέπει σήμερα να γίνονται θεατρικές παραστάσεις στα αρχαία θέατρα.
- δ.** Ο συγγραφέας δεν θα συμφωνούσε με τη διοργάνωση σύγχρονων μαθητικών αγώνων ρητορικής σε ένα αρχαίο βουλευτήριο.
- ε.** Κατά τον συγγραφέα, η χρήση των αρχαίων θεάτρων σε σύγχρονες εκδηλώσεις μπορεί να συμβάλει στην προστασία και ανάδειξή τους.

Μονάδες 10

B2. α. Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της έβδομης παραγράφου του κειμένου (*Η καταγραφή ... αυτού του πλούτου*) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 4

β. Να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις-εκφράσεις με άλλες (λέξεις-εκφράσεις) που να διατηρούν τη συνοχή του κειμένου:

Πρώτα απ' όλα (στη δεύτερη παράγραφο)

παράλληλα (στην έκτη παράγραφο)

εξάλλου (στην ένατη παράγραφο).

Μονάδες 6

B3. α. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εκτυλίσσεται, κατάλοιπα, επιδίωξη, προσέγγιση, ολοκληρωμένη.

Μονάδες 5

β. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναπτυσσόταν, δράση, ερευνημένων, γνωρίζουμε, ανάδειξης.

Μονάδες 5

B4. α. Να αιτιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας στην παρακάτω περίπτωση:

-των πολύ ... αρχαίες μαρτυρίες- (στην έβδομη παράγραφο).

Μονάδες 2

β. Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.

Μονάδες 3

Γ. Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς», να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:

α. τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και

β. τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά.

Μονάδες 40

Ε Ν Δ Ε Ι Κ Τ Ι Κ Ε Σ Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

A. Περίληψη

Ο Λαμπρινουδάκης αναφέρεται στην αξία των μνημείων στη σύγχρονη εποχή και στην αναγκαιότητα ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων, ώστε να είναι προσβάσιμα σε όλους. Η σπουδαιότητα των αρχιτεκτονικών μνημείων έγκειται

στην έκφραση του αρχαιοελληνικού δημοκρατικού πνεύματος, στην εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας, στην ανάταση της ψυχής και του πνεύματος, χαρακτηριστικά με διαχρονική αξία. Επιπλέον, η διάσωση των χώρων αυτών στην Ελλάδα ευνοεί τη σύνδεση παρόντος - παρελθόντος, προβάλλοντας ως επιταγή των καιρών την ενσωμάτωση των μνημείων στη σύγχρονη ζωή. Βέβαια, οι φθορές τους δεν πρέπει να λειτουργούν αποτρεπτικά για τη διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Απεναντίας, η βίωσή τους αποτελεί τον πιο εποικοδομητικό τρόπο εξοικείωσης και προστασίας των μνημείων. Για την επίτευξη αυτού του τρόπου προτείνεται η λεπτομερής καταγραφή τους, η συνεργασία ειδικών και τοπικών παραγόντων και η διοργάνωση εκδηλώσεων.

(Λέξεις 120)

B1. α) Σωστό β) Λάθος γ) Λάθος δ) Λάθος ε) Σωστό

B2. α. Η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων. Πιο συγκεκριμένα με:

→ **Αίτιο και αποτέλεσμα:**

Αίτιο: «Η καταγραφή όλων των μνημείων... με όλα τα δεδομένα τους».

Αποτέλεσμα: «Θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου».

→ Παραδείγματα: «των πολύ ή λιγότερο... μαρτυρίες»
«δηλαδή στην ιστορία τους... ανάδειξής τους».

β. Πρώτα απ' όλα: Αρχικά, Καταρχάς, Κατά πρώτο λόγο
Παράλληλα: Ταυτόχρονα, Συνάμα
εξάλλου: άλλωστε

B3. α.

εκτυλίσσεται: διαδραματίζεται

κατάλοιπα: επιβιώματα, απομεινάρια

επιδίωξη: στόχευση

προσέγγισης: πλησιάσματος

ολοκληρωμένη: καθολική, άρτια, συγκροτημένη

β.

αναπτυσσόταν: συρρικνωνόταν, υποβαθμιζόταν

δράση: αδράνεια, απραξία

ερευνημένων: ανεξερευνήτων, αδιερευνήτων

γνωρίζουμε: αγνοούμε

ανάδειξης: απόκρυψη

B4. α. Διπλή παύλα: Περικλείει φράση που εξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα που προηγήθηκαν και δίνει έμφαση, καθώς θεωρείται σημαντική.

β. Στο κείμενο κυριαρχεί το γ' ρηματικό πρόσωπο. Με το πρόσωπο αυτό:

- Προσδίδεται στο κείμενο αντικειμενικότητα.

- Το ύφος καθίσταται απρόσωπο, επίσημο και επιστημονικό.

- Το μήνυμα αποκτά καθολικό κύρος.
- Ο συγγραφέας αποτελεί αντικειμενικό παρατηρητή.

Γ.

Προσφώνηση: Αγαπητοί συμπολίτες,

Προλογος

Κυρίες και κύριοι,

πρόσφατες είναι οι ανακαλύψεις των αρχαιολόγων στο χώρο της Αμφίπολης και η προσπάθεια εύρεσης της αιτίας δημιουργίας του. Μάλιστα, το γεγονός αυτό προκάλεσε εντάσεις και διαφωνίες ανάμεσα στους ειδικούς επιστήμονες, αλλά και στο ευρύτερο κοινό, που παρακολουθούσε έκπληκτο από τα μέσα ενημέρωσης τις διαμάχες αυτές. Το χαρακτηρίζω έκπληκτο, κυρίες και κύριοι, διότι η ουσία δεν εντοπίζεται στην αρχαιολογική και μόνο ανακάλυψη, αλλά στη σχέση μας με τον πολιτισμό μας και τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Γι' αυτό, λοιπόν, θα προσπαθήσω να εντοπίσω στην ομιλία αυτή τους λόγους για τους οποίους πρέπει να πλησιάσουμε και να γνωρίσουμε ουσιαστικά τους χώρους αυτούς.

Κυρίως Θέμα

Α' Ζητούμενο: Λόγοι για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής κληρονομιάς.

1. Κατανόηση του πολιτισμού και των δημιουργημάτων της κοινωνίας που τα επινόησε.
2. Αποτελούν αξιόπιστη ιστορική πηγή για όλες τις κοινωνικές εκφάνσεις.
3. Αποτυπώνουν την πορεία και την πρόοδο του έθνους που τα εμπνεύστηκε.
4. Είναι αδιάψευστοι μάρτυρες της ιστορίας, ώστε να αποφεύγεται η πλαστογράφηση, όπου παρίσταται.
5. Διαμορφώνουν και τονώνουν την εθνική συνείδηση.
6. Συμπληρώνουν και αναδεικνύουν το φυσικό κάλλος του τόπου, όπου παρίστανται.
7. Ως έργα τέχνης εκφράζουν με καλαισθησία τα χαρακτηριστικά της εποχής τους, προσφέρουν αισθητική απόλαυση και καθιερώνουν αισθητικούς κανόνες στην αρχιτεκτονική των νεότερων.
8. Αποτελούν αφορμή για καλλιτεχνική έμπνευση και δημιουργία, κυρίως σε ποιητές και ζωγράφους.
9. Αυτά που προσφέρονται για πολιτιστικές εκδηλώσεις δημιουργούν ψυχική ανάταση και συμβάλλουν στην ψυχαγωγία του σύγχρονου ανθρώπου.

Β' Ζητούμενο:

α. Δραστηριότητες εξοικείωσης για τους νέους

1. Η εκπαίδευση από την πρώτη σχολική ηλικία να εθίσει τα παιδιά στη συναναστροφή με τα μνημεία και να τα βοηθήσει να χτίσουν μια ουσιαστική - διαλεκτική σχέση με το παρελθόν.
2. Τα μνημεία να συνδεθούν με όλα σχεδόν τα μαθήματα που διδάσκονται: ιστορία, γεωγραφία, θρησκευτικά, μελέτη περιβάλλοντος, ακόμη και με τα

μαθηματικά (π.χ. αναγνώριση γεωμετρικών σχημάτων σε μια βυζαντινή εκκλησία).

3. Επισκέψεις στα μνημεία μιας περιοχής. Οι επισκέψεις αυτές να έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα και όχι να αποτελούν μια τυποποιημένη περιδιάβαση που θα απαλλάξει τους μαθητές από τα μαθήματα μιας μέρας. Να αποτελούν οι επισκέψεις αυτές κίνητρο για συζήτηση, δραστηριότητες και μάθηση.
4. Τα εποπτικά μέσα, οι εικόνες των μνημείων στα βιβλία δεν αρκούν για να οικοδομηθεί βαθιά σχέση ανάμεσα στα παιδιά και τα βιβλία. Αναγκαία είναι η απόκτηση άμεσων βιωμάτων.
5. Εκπόνηση προγραμμάτων που θα παρέχουν κίνητρα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές για την ενασχόλησή τους με τα μνημεία της περιοχής τους, την ανάδειξη αυτών και την παρουσίαση τους στις τοπικές κοινωνίες.
6. Πολιτιστικές ανταλλαγές με άλλες πόλεις αλλά και με άλλες χώρες.

β. Δραστηριότητες εξοικείωσης για τους πολίτες

1. Ως ενήλικος πολίτης χρειάζεται να διατίθεται επαρκής χρόνος, ώστε η επίσκεψη και η μελέτη μνημείων να είναι συστηματική και διαρκής και να μην εξαντλείται σε μια ευκαιριακή και παροδική περιδιάβασή τους.
2. Η ουσιαστική επαφή των πολιτών με τα μνημεία καλλιεργεί το σεβασμό ώστε να δραστηριοποιηθούν ενεργά :
 - Προσφορά εθελοντικής εργασίας για τη διατήρηση και την προστασία των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων στο φυσικό τους χώρο.
 - Συμμετοχή σε πολιτιστικούς συλλόγους και ανάληψη δράσεων που προβάλλουν τα μνημεία (αφιερώματα, φεστιβάλ, συναυλίες που ενισχύουν τον ψυχαγωγικό χαρακτήρα των μνημείων)
 - Δημιουργία ιστότοπων για την προβολή δραστηριοτήτων
3. Πολιτεία : Η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης των μνημείων για πολιτιστικούς / ψυχαγωγικούς σκοπούς να αποτελεί τον καλύτερο τρόπο αξιοποίησης.
4. Οι πνευματικοί άνθρωποι και ειδικότερα οι αρχαιολόγοι πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων.

§ **Επίλογος** : Ανακεφαλαίωση - Συμπέρασμα

Αποφώνηση:

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

2 0 1 6

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η φιλία

Η φιλία, δώρο ακριβό και ευτύχημα σπάνιο, έχει πανάρχαιους τίτλους ευγένειας. Την εχάρηκαν άνθρωποι εκλεκτοί, σε όλα τα γεωγραφικά και τα

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Ε Π Α Ν Α Λ Η Π Τ Ι Κ Ε Σ 2 0 0 3 - 2 0 1 6

2 0 0 3

Ε Π Α Ν Α Λ Η Π Τ Ι Κ Ε Σ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ενόψει της νέας χιλιετίας, το ανθρώπινο γένος είναι υποχρεωμένο να σχεδιάσει ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα και να διαμορφώσει τους όρους ενός νέου πολιτισμού. Και είναι υποχρεωμένο να το πράξει τούτο -επιτρέψτε μου να επισημάνω- όχι γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα και ο πολιτισμός του παρελθόντος απέτυχαν, αλλά διότι άλλαξε η κοινωνία. Τίποτε από όσα ο άνθρωπος μπορεί να σκεφθεί και να δημιουργήσει -αν πρόκειται να καταστεί βιώσιμο- δεν είναι δυνατό να υπάρξει ερήμην της κοινωνίας. Αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες; Αλλάζουν, επίσης, οι ιδέες, οι πεποιθήσεις, οι μορφές της τέχνης, οι επιστημονικές αντιλήψεις και ούτω καθεξής.

Σήμερα η συζήτηση για την κοινωνική αλλαγή επικεντρώνεται στο αίτημα για συνεργασία και συνύπαρξη των λαών, στην προσπάθεια να οδηγηθούμε από ένα πλήθος μικρών και μεγάλων κοινωνικών συνόλων σε μια ενιαία κοινότητα ανθρώπων. Το πιο απτό και προχωρημένο δείγμα δημιουργίας στην εποχή μας μιας ευρύτερης από τον παραδοσιακό τύπο κράτους κοινωνίας είναι ασφαλώς η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το εγχείρημα, βέβαια, δεν είναι νέο στην ιστορία. Τηρουμένων των αναλογιών, τόσο κατά το απώτερο όσο και κατά το πρόσφατο παρελθόν, επιχειρήθηκε να δημιουργηθούν μεγάλοι κοινωνικοί σχηματισμοί. Έτσι, τον 4ο αιώνα π.Χ., ο Μέγας Αλέξανδρος κατόρθωσε να συνενώσει πολλές κοινωνίες ανθρώπων σε ένα ενιαίο κράτος, ενώ μόλις τον περασμένο αιώνα δημιουργήθηκαν οι συνασπισμοί της Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας. Η μοίρα όλων αυτών των προσπαθειών ήταν κοινή: κάποια στιγμή να διαλυθούν εις τα εξ ων συνετέθησαν.

Εκείνο, ωστόσο, που χαρακτηρίζει την προσπάθεια δημιουργίας μιας ενιαίας κοινότητας ανθρώπων στην εποχή μας -και μπορεί να δικαιολογήσει την αισιόδοξη πεποίθηση ότι η συνένωση των ανθρώπων που οικοδομείται σήμερα δεν θα έχει την ίδια τύχη με τους κοινωνικούς συνασπισμούς του παρελθόντος- είναι ο τρόπος με τον οποίο συντελείται αυτή. Εν αντιθέσει προς το βίαιο, επαναστατικό και κατασταλτικό τρόπο, με τον οποίο επιχειρήθηκε κατά το παρελθόν η διαμόρφωση της νέας μορφής της κοινωνίας, σήμερα αυτή επιδιώκεται με συναινετικές διαδικασίες. Η συγκρότηση και η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορισμένως, έχουν οικοδομηθεί -και συνεχίζουν να οριοθετούνται- μέσα από συνεννοήσεις, διαπραγματεύσεις και κοινές αποφάσεις.

Όσο, όμως, και αν δικαιούται να αισιοδοξεί κανείς ότι με τον ειρηνικό και συναινετικό αυτόν τρόπο η Ευρώπη οδηγείται σταθερά σε μια ενιαία κοινότητα πολιτών, δεν μπορεί παρά να τρέφει κάποια ανησυχία για το είδος της κοινωνίας που θα διαμορφωθεί και, ειδικότερα, για την πνευματική υφή της. Προσωπικά

προβλέπω αφενός μεν ότι η σχεδιαζόμενη μορφή εκπαίδευσης, όσο και αν τυπικά θα καλύπτει ολόκληρη την κοινωνία της Ενωμένης Ευρώπης, στην πραγματικότητα θα αναδείξει μεγάλες ανισότητες, αφετέρου δε ότι ο ευρωπαϊκός πολιτισμός θα οδηγηθεί σε μια προοδευτική άμβλυνση, που ενέχει τον κίνδυνο του εκφυλισμού τελικώς.

Είναι λογικό, συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην προοπτική μιας ενιαίας κοινωνίας πολιτών, να αναζητεί τη θέσπιση ενός κοινού τύπου εκπαίδευσης, όπως ως τώρα σε μια εθνική κρατική οντότητα, στην Ελλάδα λόγου χάρη, ισχύει το αυτό εκπαιδευτικό σύστημα σε όλη την επικράτεια της· δεν υφίστανται άλλοι νόμοι για την εκπαίδευση των πολιτών των Αθηνών, άλλοι νόμοι για την εκπαίδευση των πολιτών της Θεσσαλονίκης, άλλοι για την εκπαίδευση των πολιτών της Κρήτης και ούτω καθεξής.

Θεοδόσης Πελεγρινής, «Ασκήσεις Φιλοσοφίας για τη ζωή και την τέχνη», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, (Διασκευή)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε με 70-80 λέξεις το νόημα του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Όσο όμως και αν δικαιούται ... για την πνευματική υφή της».

Μονάδες 10

B2. Να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

B3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: απτό, εγχείρημα, συνασπισμός, συντελείται, ενέχει.

Μονάδες 5

B4. Να εντοπίσετε δύο σημεία του κειμένου στα οποία ο συγγραφέας κάνει μεταφορική χρήση της γλώσσας.

Μονάδες 5

Γ. Το επόμενο φύλλο της εφημερίδας του σχολείου σας είναι αφιερωμένο σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συμμετέχοντας στο πρόγραμμα αυτό να γράψετε ένα άρθρο σχετικά με τους σκοπούς και τις αξίες εκείνης της εκπαίδευσης που θα βοηθήσει τους νέους ανθρώπους να ενταχθούν συνειδητά στην κοινότητα των Ευρωπαϊκών λαών και να συμβάλουν στην ενίσχυση της ενότητάς της (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

Σ: σταθερός, αδιάσειστος, ασάλευτος

A: ασταθής

π.χ. Πιστεύει ακράδαντα ότι διάλεξε τον καλύτερο τρόπο.

π.χ. ακράδαντη πίστη

Ακραιφνής: ακέραιος, καθαρός, ανόθευτος, ειλικρινής, πραγματικός.

Σ: άδολος, αληθινός

A: ανάμεικτος, νοθευμένος

π.χ. Ο δικηγόρος έδειχνε σίγουρος και ακραιφνής μπροστά στον εισαγγελέα γεγονός που έφερε την αθώωση του πελάτη του.

Άκρατος: ανόθευτος, καθαρός, αγνός, ατόφιος, ακραιφνής, ειλικρινής.

Σ: αγνός, άδολος, γνήσιος, αμιγής

A: ψεύτικος, νοθευμένος

π.χ. Ο άκρατος χρυσός που βρέθηκε σε ένα ναυάγιο στον Ειρηνικό Ωκεανό χρονολογείται τον 18ο αιώνα.

μτφ: άκρατη ελευθερία (χωρίς όρια)

Ακριβομίλητος: αυτός που λέει λίγα λόγια.

Σ: ολιγόλογος, λακωνικός

A: πολυλογάς, φλύαρος

π.χ. Ο λόγος που τον κατέστησε αγαπητό και έμπιστο είναι η συνήθεια του να είναι ακριβομίλητος.

Ακριμάτιστος: αυτός που δεν έχει αμαρτίες/δεν κριμάτισε.

Σ: αναμάρτητος, αθώς

A: αμαρτωλός, ένοχος

π.χ. Οι γονείς του αποφάσισαν ότι είναι ακριμάτιστος και έτσι τον απάλλαξαν από την τιμωρία.

Ακρισία: έλλειψη κρίσης, αδυναμία για σωστή κρίση

Σ: επιπολαιότητα, ελαφρομυαλιά

A: σύνεση, κριτική σκέψη

π.χ. Η ακρισία του τον κατέστησε έρμαιο στα χέρια των φίλων του.

Ακριτομυθία: α. το να μιλά κάποιος άκριτα και απερίσκεπτα, αποκαλύπτοντας έτσι ένα μυστικό.

β. λόγος άκριτος και απερίσκεπτος που αποκαλύπτει κάτι κρυφό.

Σ: ακριτοέπεια, ακριτολογία **A:** εχεμύθεια
π.χ. Πολλά μυστικά των υπηρεσιών διαρρέουν από ακριτομυθία κάποιων επιτόλαιων υπαλλήλων.

Αλαζόνας: ο ακατάδεχτος, ο υπερόπτης, ο φαντασμένος.

Σ: εγωιστής, καυχησιάρης, επηρμένος, υπερόπτης **A:** σεμνός, ταπεινόφρονος

π.χ. Είναι τόσο αλαζόνας που φαίνεται ακόμα και στο απαξιωτικό ύφος με το οποίο κοιτάζει τους συνομιλητές του.

Αλάθευτος: αυτός που δεν κάνει λάθη, ο απόλυτα σωστός.

Σ: αλάνθαστος, άσφαλτος

A: εσφαλμένος, μεμπτός

π.χ. Κανένας άνθρωπος δεν είναι αλάθευτος, όλοι κάνουμε κάποια λάθη στη ζωή μας.

Αλγεινός: αυτός που προξενεί πόνο, λύπη και κακή εντύπωση.

Σ: επώδυνος, οδυνηρός, δυσάρεστος

A: ευχάριστος, χαρούμενος

π.χ. Γενικά, η όλη συμπεριφορά του μου δημιούργησε αλγεινή εντύπωση.

Άλητος: κάτι που παραμένει αξέχαστο στην μνήμη μας.

Σ: αλησμόνητος, αείμνηστος

A: λησμονημένος

π.χ. Οι εθνικοί ήρωες πρέπει να είναι αλήστου μνήμης παραδείγματα για τον λαό.

Αλληλεγγύη: η σχέση αμοιβαίας ηθικής ή υλικής υποστήριξης.

Σ: συμπαράσταση **A:** αδιαφορία, ολιγωρία
π.χ. Εκφράζουν την αλληλεγγύη τους στους αγωνιστές της ελευθερίας.

Αλλοτρίωση: α. Η απώλεια ουσιαστικών χαρακτηριστικών και η αλλαγή σε κάτι άλλο ξένο προς το αρχικό.

β. Η ψυχική αποξένωση κάποιου από το περιβάλλον του ή τον ίδιο του τον εαυτό.

Σ: αλλοίωση, αποξένωση **A:**

π.χ. Ο καταναλωτισμός φανερώνει την αλλοτριώση του σύγχρονου ανθρώπου.

Αλόγιστος: αυτός που γίνεται χωρίς μέτρο.

Σ: παράλογος, απερίσκεπτος

A: λογικός, μετρημένος

π.χ. Η αλόγιστη καταστροφή των δασών.

Αλτρουισμός: η ανιδιοτελής μέριμνα (ανυστερόβουλη φροντίδα) για τους άλλους.

Σ: φιλαλληλία, φιλανθρωπία

A: ατομικισμός

π.χ. Η συνδρομή του αλτρουισμού στην επίλυση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων είναι καθοριστικής σημασίας.

Αλυσιτελής: αυτός που δεν αποφέρει όφελος.

Σ: ανώφελος **A:** λυσιτελής, επωφελής

π.χ. Η προσπάθεια του απέβη αλυσιτελής.

Αλώβητος: αυτός που δεν έχει πάθει φυσική ή ηθική ζημιά

Σ: σώος, ακέραιος, αβλαβής, απείραχτος

A: πληγωμένος, τραυματισμένος

π.χ. Ήταν ο μοναδικός επιβάτης του λεωφορείου που ανασύρθηκε από τα συντρίμια αλώβητος.

Αμαθής: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη γνώσεων

Σ: απαίδευτος, αμόρφωτος, αγράμματος

A: γνωστικός, μορφωμένος

π.χ. Ο αμαθής άνθρωπος γίνεται εύκολα έρμαιο καταστάσεων και εκμετάλλευσης.

Αμάλαμα: α) κράμα υδραργύρου με άλλο μέταλλο

β) (μτφ.) ανακάτεμα ανόμοιων στοιχείων, πραγμάτων ή προσώπων (συνήθως) θετικά χαρακτηρισμένων

Σ: κράμα **A:**

π.χ. α) Η χρήση αμαλαμάτων στην οδοντιατρική μπορεί να είναι τοξική.

β) Ο πατέρας σου ήταν ένα αμάλαμα

τιμιότητας και αξιοπρέπειας.

Αμαυρώνω: μειώνω, λιγοστεύω ή εξαφανίζω την καλή φήμη ή τη δόξα κάποιου

Σ: σπιλώνω, (εξ-)ευτελίζω

A: εξυμνώ, εκθειάζω

π.χ. Με τις πράξεις του αμαυρώνει το όνομα της οικογένειάς του.

Αμβλύνοιος: αυτός που χαρακτηρίζεται από ασθενή κρίση και αντίληψη

Σ: βραδύνους, αργόστροφος

A: οξύνους, εύστροφος

π.χ. Μην παρεξηγείς τη συμπεριφορά του, είναι αμβλύνοιος.

Αμεθόδευτος: αυτός που δεν έγινε με μέθοδο

Σ: απρογραμματίστος, ανοργάνωτος

A: προγραμματισμένος, μεθοδευμένος

π.χ. Οι ενέργειες του ήταν αμεθόδευτες και γ'αυτό απέτυχε στην προσπάθειά του.

Αμείλικτος: αυτός που δεν έχει οίκτο, που δεν μαλακώνει η καρδιά του

Σ: αυστηρός, ανελέητος, σκληρός

A: επιεικής, ελεήμονας

π.χ. Η αμείλικτη συμπεριφορά δεν δίνει την ευκαιρία στους άλλους να δουν το λάθος τους.

Αμείωτος: αυτός που δεν μειώθηκε ή δεν μπορεί να μειωθεί

Σ: ακέραιος, αδιάκοπος, συνεχής, (μτφ. αταπεινώτος, ανεπισκίαστος)

A: διακοπτόμενος, ασυνεχής, (μτφ. μειωμένος, ταπεινωμένος)

π.χ. Η αλαζονεία είναι στοιχείο του αμείωτου.

Αμέλεια: η έλλειψη φροντίδας

Σ: παραμέληση, αδιαφορία, ολιγωρία

A: επιμέλεια, φροντίδα, ενδιαφέρον

π.χ. Μην αμελήσεις την υπόθεση μου, γιατί επείγει.

Αμελής: αυτός που χαρακτηρίζεται από

αδιαφορία ή έλλειψη της απαραίτητης προσοχής/ αυτός που καθυστερεί την ολοκλήρωση των υποχρεώσεων του.

Σ: απρόσεκτος, αδιάφορος, ανεύθυνος

A: επιμελής, προσεκτικός

π.χ. Απολογήθηκε στον προϊστάμενό του, γιατί ήταν αμελής στα καθήκοντά του.

Αμελλητί: χωρίς αργοπορία ή αναβολή

Σ: αμέσως, ανυπερθέτως

A: αργοπορημένα, καθυστερημένα

π.χ. Υποχρεούταν από τον νόμο να υποβάλλει αμελλητί την εισήγησή του εντός 30 ημερών.

Άμεμπτος: αυτός, στον οποίο δεν είναι δυνατόν να προσάψει κανείς μομφή, αυτός που δεν επιδέχεται κατηγορία.

Σ: ανεπίληπτος, αφεγάδιαστος

A: αξιοκατάκριτος, επίμεμπτος

π.χ. Ήταν συνεπής στην εκτέλεση των καθηκόντων του, ένας αμέμπτου διαγωγής υπάλληλος.

Αμεριμνησία: το να μην έχει κάποιος μέριμνες ή φροντίδες. Η απαλλαγή από έγνοιες και ευθύνες.

Σ: ξεγνοιασιά **A:** πολυπραγμοσύνη

π.χ. Η αμεριμνησία του, έδωσε τη θέση της σε ευθύνες όταν πέθαναν οι γονείς του.

Αμέριστος: αυτός που δεν έχει μοιραστεί σε μέρη

Σ: ακέραιος, απόλυτος, ολόκληρος

A: περιορισμένος

π.χ. Θα έχετε την αμέριστη συμπαράσταση της πολιτείας.

Αμερόληπτος: αυτός που δεν μεροληπτεί, δεν παίρνει το μέρος κανενός, δεν επηρεάζεται από υποκειμενικά κριτήρια, όταν κρίνει, αποφασίζει ή γενικά παίρνει θέση για κάποιον ή για κάτι.

Σ: αντικειμενικός, αδέκαστος

A: μεροληπτικός, προκατειλημμένος

π.χ. Ένας αμερόληπτος διαιτητής είναι αντικειμενικός απέναντι στις προσπάθειες των δυο ομάδων, χωρίς να επηρεάζεται από προσωπικές προτιμή-

σεις ή χρηματική αμοιβή.

Άμεσος: αυτός που γίνεται ή που υπάρχει χωρίς να παρεμβάλλεται κάτι άλλο και κυρίως πρόσωπο, πράγμα ή ενέργεια.

Σ: ευθύς, ακαριαίος

A: έμμεσος

π.χ. Η άμεση επέμβαση της πυροσβεστικής οδήγησε σε αποφυγή μεγάλων καταστροφών από τη φωτιά.

Άμεστος: ο πνευματικά ή σωματικά ή και στα δύο άγουρος

Σ: άγουρος, ανώριμος

A: μεστός, μεσωμένος, πλήρης

π.χ. Το μυαλό του είναι άμεστο ακόμα, δεν έχει αποκτήσει τις απαραίτητες εμπειρίες για να έχει ολοκληρωμένες απόψεις για όλα τα θέματα.

Αμετάβλητος: αυτός που δεν έχει μεταβληθεί, δεν έχει ή δεν τον έχουν αλλάξει.

Σ: σταθερός, αναλλοίωτος

A: ασταθής, ευμετάβолоς

π.χ. Αυτή τη χρονική περίοδο η θερμοκρασία παραμένει αμετάβλητη και έτσι ο καιρός θα είναι τόσο ψυχρός όσο ήταν και τις προηγούμενες μέρες.

Αμετακίνητος: α. αυτός που δεν τον μετακίνησαν, δεν του άλλαξαν θέση.

Σ: αμετατόπιστος, ακίνητος

A: μετακινούμενος, μεταφερμένος

π.χ. Τα έπιπλα στο σπίτι είναι αμετακίνητα από την εποχή που μετακόμισε, γιατί θεωρεί ότι αφήνοντάς τα στην ίδια θέση αποκτά καλύτερη αίσθηση του χώρου.

β. αυτός που δεν αλλάζει, δε γίνεται διαφορετικός.

Σ: σταθερός, ανένδοτος, ακλόνητος, ασάλευτος

A: ασταθής, υποχωρητικός

π.χ. Είναι τόσο αμετακίνητος στις απόψεις του που κανένας δεν μπορεί να τον πείσει ότι έχει άδικο.

Αμεταμέλητος: αυτός που δεν μετανιώνει, δε δείχνει μεταμέλεια